

CUMHURİYET'İN YENİ YÜZYILINDA TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİNİN DİNAMİĞİ

Pınar Buket KILINÇ PALA*

Öz

21. yüzyılda Afrika'nın gelişmekte olan ekonomik dinamikleri ve stratejik kaynakları küresel aktörlerin kıtaya olan ilgisini artırmaktadır. Bu durumun yarattığı rekabette Türkiye, özellikle 2000'li yıllarda geliştirdiği kamu diplomasisi ve aktif diplomatik faaliyetler ile yatırım fırsatlarından yararlanmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin yakın coğrafyasında istenilen ittifakları kurma konusunda zorluklarla karşılaştığı göz önüne alındığında, temel bir soru ortaya çıkmaktadır: "Türkiye'nin diplomatik girişimleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında hem Afrika kıtasının ilerlemesine hem de kendi ilerlemesine yol açabilir mi?". Bu çalışmada, Afrika-Türkiye ilişkilerinin hâlihazırda karşı karşıya olduğu eğilimler, belirli ülkeler özelinde incelendi. Bu çalışmanın diğer bir önemli amacı ise Türkiye'nin Afrika açılımının kıtanın küresel arenada ön plana çıkmasına faydası olup olmadığının incelemek ve diğer küresel aktörlerin Afrika ile geliştirdiği dış politikaya yön verme kabiliyetini tartışmaktır. Türkiye'nin Afrika'daki nüfuzu son 20 yılda önemli ölçüde arttığı görülmektedir. 2023 genel seçimleri sonrasında Recep Tayyip Erdoğan'ın yeniden cumhurbaşkanı seçilmesiyle Afrika ile ilişkilerin artarak devam etmesi beklenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında Sahra Altı Afrika'nın Doğu, Batı ve Güney'inden üç ayrı ülke, odaklanılan inceleme için seçildi. Bu üç ülkenin Türkiye'nin ikinci yüzyılında kıta ile ilişkilerinde önemli bir etkiye sahip olacağı önermesi üçgenleme yöntemiyle incelendi. Sonuçlar yapılandırılmış bir zihin haritalama yaklaşımı aracılığıyla tartışıldı.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Türkiye, Türk Dış Politikası, Türkiye Cumhuriyeti'nin İkinci Yüzyılı, Sahra Altı Afrika.

DYNAMICS OF TÜRKİYE AFRICAN RELATIONS IN THE NEW CENTURY OF THE REPUBLIC

Abstract

In the 21st century, Africa's developing economic dynamics and strategic resources have intensified the interest of global actors in the continent. In the competition created by this situation, Türkiye is trying to benefit from investment opportunities, primarily with the public diplomacy and active diplomatic activities it developed in the 2000s. Given that Türkiye encounters challenges in establishing desired alliances within its immediate geographic vicinity, an essential question

* Dr. Öğr. Gör., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, pbuket.kilinc@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7434-4098>

arises: "Can Türkiye's African diplomatic initiative pave the way for both the advancement of the African continent and its own progress during the second century of the Turkish Republic?" This study examines the trends currently influencing Türkiye-Africa relations, with a particular focus on selected countries. Another significant objective of this study is to investigate whether Türkiye's African expansion contributes to the continent's prominence on the global stage and to analyze the capacity of other global actors in shaping the foreign policies forged with Africa. A discernible escalation in Türkiye's influence across Africa has been witnessed over the past two decades. With Recep Tayyip Erdoğan's re-election as president following the 2023 general elections, the ties with Africa is expected to continue to strengthen. In the Turkish Republic's second century, three distinct countries from the Eastern, Western, and Southern regions of Sub-Saharan Africa were selected for focused examination. The proposition that these three countries will wield substantial influence in Türkiye's relationships with the continent in its second century was examined through the triangulation method. The outcomes were subsequently deliberated upon through a structured mind-mapping approach.

Keywords: *Africa, Türkiye, Turkish Foreign Policy, The Second Century of The Turkish Republic, Sub-Saharan Africa.*

Giriş

21. yüzyılda Afrika kıtasının çehresi ve dış ilişkiler ağı, yeni aktörlerin Afrika ülkeleriyle etkileşime girmesiyle giderek karmaşıklaşmaktadır. Bugün Batılı güçlerin yanı sıra Çin, Japonya, Hindistan ve Rusya'nın yanı sıra Orta Doğu'nun bölgesel güçleri Katar, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan, İran ve İsrail de Afrika'nın kaynakları üzerinde bir etki alan yaratmanın yollarını aramaktadır (Orakci, 2022). Türkiye'nin Afrika politikası özü itibariyle eskiden kıtada hakimiyet kurmaya çalışan İngiltere, Fransa, Portekiz ve bir ölçüde Hollanda ve Almanya ile bugün ilgi alanını daha çok Afrika'ya çeviren ABD, Rusya ve Çin'in saiklerinden farklı değildir. En geniş ifadeyle hepsinin ortak noktası dış politikada etki alanını genişletmektir. Bununla birlikte, Türkiye-Afrika ilişkilerinin önemli bir farklılığı vardır ki, o da Türkiye'nin Afrika'nın zenginliklerine el koymanın, yok pahasına sahip olup bütün bu kaynakların katma değerlerini ülkesinde tutmanın ve bu kıtadan yalnızca asgari maliyetle hammadde kaynağı olarak yararlanmanın sürdürülebilir olmadığını bilmesidir. Ticari ve ekonomik ilişkiler başta olmak üzere Türkiye, Afrika ile ilişkilerini geliştirirken bunun kazan-kazan formülü üzerine oturması gerektiğinin farkındadır.

Türkiye'nin Afrika'daki nüfuzu son 20 yılda büyük oranda arttı. 2023 yılında gerçekleşen cumhurbaşkanlığı genel seçimleri sonucunda Recep Tayyip Erdoğan'ın yeniden cumhurbaşkanı seçilmesiyle Afrika ile ilişkilerin artarak devam edeceği çıkarımı yapılabilecektir. Önce başbakan, ardından cumhurbaşkanı olan ve yirmi yılı aşkın bir süredir Türkiye'de iktidarda bulunan Erdoğan'ın, Afrika'ya olan ilgisi giderek artmaktadır. Afrika ile Türkiye arasındaki gelişmiş işbirliğinin tohumları, Erdoğan'ın 2003 yılında

başlayan başbakanlık görevi sırasında ekonomik, askeri ve diplomatik olarak farklı kanallardan atıldı. 2000’li yılların başında Türk ekonomisi sürekli büyümeye tanık oldu ve yeni pazarlar arıyordu. Afrika 50’den fazla ülke ve 1,2 milyarı aşkın insandan oluşan, kendine özgü çeşitliliklere sahip bir pazar olarak Türk ihracatçılarına ve iş adamlarına kazançlı fırsatlar sunuyordu (Daras, 2023).

Afrika kıtasında Türkiye'nin önemli bir fark yarattığı alan savunma sanayiidir. Rusya Federasyonu'nun Afrika'nın küçük sınırlı çeşit ve sayıdaki silahlar dışında ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumu da olmaması karşısında, Türkiye çok cazip bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kıtada herhangi bir sömürge geçmişinin veya öngörülebilir bir geleceğinin olmamasına ek olarak Türkiye'nin Afrika'daki yardım ve kalkınma desteği faaliyetlerinin ardında Türkiye'ye bağımlılık yaratmak gibi bir amaçtan ziyade, samimi kalkınma çabaları olması da Türkiye'yi pozitif yönde ayırtıran önemli unsurlardandır. Türkiye'nin bu farklı yaklaşımı Afrika'da da olumlu karşılık buldu ve *kalkınma ortağı* olarak algılandı. Türkiye'nin kıta politikasındaki bu tarz farklılıkları istisnasız Afrikalı muhataplardan çok olumlu karşılık bulmaktadır. Bu da Türkiye'nin Afrika yaklaşımının özü farklı olmamakla birlikte tarz bakımından daha olumlu karşılanan bir politika olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, Türkiye'nin bu avantajdan ne kadar yararlanabildiği ayrı bir tartışma konusudur. Türkiye'nin devlet olarak inşa ettiği bu yol, Türk özel sektörü tarafından ne derece kullanabildiği irdelenmesi gereken önemli bir konudur. Çünkü, Türk özel sektörünün mal ve hizmet ihracatı konusunda işin en kolayına yöneldiği görülmektedir. Afrika kıtasında iş faaliyetinde bulunmanın, ihracat ve üretim yapmanın Türkiye'nin yakın coğrafyasına göre daha zor olması karşısında, devletin özel sektöre bazı teşvik ve kolaylıklar sağlaması beklentisine yol açmaktadır. Türk özel sektörünün Türkiye'den uzaklaştıkça artan iş yapma risklerine yönelik iştahının sınırlı olması Türkiye tarafından izlenen bu Afrika politikasının ne derece ekonomik bir başarıya tahvil edilebileceği sorusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Türkiye takip ettiği Afrika ortaklık politikasıyla siyasi puan toplarken, bunu ekonomik ve etki alanı başarısına istediği ölçüde dönüştürebilmesi için daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu çalışma bünyesinde Türkiye'nin ikinci yüzyılında Afrika'da tutarlı ve iddialı bir dış politika (Parlar Dal, 2013) gündemine sahip, bölgede etkili bir güç olup olmadığı ve önündeki engeller tartışılmaktadır. 21. yüzyılda Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkilerin sürdürülmesinde ekonomik diplomasi yaklaşımı başta olmak üzere çeşitli yaklaşımlar ekseninde incelenmektedir.

1. METODOLOJİ

Bu çalışma, Türkiye-Afrika ilişkilerinin halihazırda karşı karşıya olduğu eğilimleri ve zorlukları belirlemeyi amaçlamaktadır. 2000’li yıllarda Afrika Kıtası’yla ilişkilerin geliştirilmesi çok boyutlu dış politikanın önemli

unsurlarından birini oluşturmaktadır. Afrika ile Avrupa arasındaki geleneksel ortaklıklar kıtada barış ve istikrarı sağlayamadığı için Afrika ülkelerinin uzun yıllardır karşılaştığı en büyük sorunlardan biri güvenlidir. Diğer taraftan kıta zengin doğal kaynaklara ve büyüyen bir ekonomiye sahiptir.

Türkiye yaptığı ticari yatırımlarıyla ve kıtanın güvenliğine olan katkısıyla hem kendi ekonomisini hem de iş birliği içinde olduğu ülkelerin ekonomilerini güçlendirdi. Bu çalışmada niteliksel yöntemlerden yararlanılarak Türkiye'nin ikinci yüzyılında Afrika'da tutarlı dış politika izlemesinin kendine ve kıtaya etkisi tartışılacaktır. Niteliksel araştırma ile yalnızca Türkiye ve paydaşlarının belirlenen soruna ilişkin algısını yakalamaya değil, aynı zamanda sorunun ilgili tarafların her birinin bakış açısından ele alınması bağlamını da netleştirmeye yardımcı olacaktır. Bu nedenle, bu çalışmada ortaya çıkan sorunu dikkate almak için veri üçgenleme yöntemi kullanıldı. Üçgenleme, araştırmacıların bir araştırma sorusunu birden fazla perspektiften analiz ederek araştırmalarını analiz için kullandıkları bir tekniktir. Benzer şekilde, verileri üçgenlemek, bir olguyu anlamının yenilikçi yollarına yol açabilir ya da farklı soruların ve yanıtların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Türkiye'nin Afrika açılımının kıtanın küresel arenada ön plana çıkmasına faydası olup olmadığının sorusuna kıtanın üç ayrı noktasından farklı özelliklere ve tarihe sahip ülkeyi seçerek, onlarla Türkiye'nin geliştirdiği iş birliklerinin ortak ve farklı yönleri incelenmektedir. Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında Türkiye-Afrika ilişkilerinin gelişme ihtimalleri, fırsatları ve zorlukları tartışılmaktadır Türkiye'nin Afrika politikasını bu çalışma sorunsalında, birden fazla perspektiften analiz edebilmek için farklı özellikleri olan, tarihsel ve coğrafi özellikleri farklı üç ülke seçilmiştir. Bunlar, Somali, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Senegal'dir. Türkiye'nin Afrika'da sürdürülebilir barışın inşası, çatışmaların çözümü ve ticari faaliyetlerin yaygınlaşması konusundaki istek ve kararlılığı özellikle bu üç ülkeye yönelik politikalarında açıkça görülmektedir. Ülkelerin perspektifinden de analiz ederek çalışmanın bir sonraki bölümü bu ülkelerin Türkiye'yi, kendi çıkarları ile dengeli bir strateji izleyen, Afrika'nın ihtiyaçlarını önemseyen bir ticaret ortağı olarak görüp görmediğini incelemektedir.

2. TÜRKİYE AFRIKA İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

Türkiye Afrika ilişkilerinin tarihsel arka planı 1923'teki kuruluşundan öncesine dayanmaktadır ve kökenleri Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanmaktadır. Türkiye Afrika ilişkilerinin tarihi coğrafi olarak Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu anlayış Osmanlı döneminden itibaren yaşanan tarihsel gelişmelerle şekillenmektedir. İmparatorluğun zirvesindeyken sınırları Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünü kapsamaktaydı. Bu yüzden Türkiye 15. ve 16. yüzyıllara dayanan Osmanlı Devleti tarihinin etkisiyle Kuzey Afrika ile nispeten güçlü ilişkilere

sahiptir. Sahra Altı Afrika ile ilişkiler 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır (Özkan, 2011).

Afrika devletlerinde Müslüman nüfusun varlığının ve zengin altın ve elmas kaynaklarının bulunmasının, Osmanlı'yı Afrika'nın bazı bölgeleriyle daha yakın ilişkiler kurmaya sevk ettiği ileri sürülebilmektedir. Bu analizler Türkiye ile Afrika devletleri arasındaki diplomatik temasların resmi olarak yüzyıllar önce kurulduğu üzerinden hareket etmektedir. Diğer taraftan rejim değişikliklerinin de etkisiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin Sahra Altı Afrika'yla tarihi, kültürü, ekonomik, idari ve askeri değerleri paylaştığı yönleri azaldı ve yok oldu (Uchegara, 2008). Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki resmi ilişkiler konsolosluk ve büyükelçilik düzeyinde kurulmaktadır. Türkiye, 1960'lı yıllarda bağımsızlığını kazanan tüm yeni Afrika devletlerini tanıdı ve bu ülkelerle diplomatik ilişkiler kurdu. 1960'lı yıllara kadar sürdürülen Batı eksenli dış politika, bu tarihten itibaren, bazı ülke içi ve uluslararası gelişmelerden dolayı çok yönlü bir eksene kaydırmaya çalıştı (Oğurlu, 2018). Afrika Açılım Planı'nı 1998 yılında devreye sokuldu. Bu plan kapsamında Türkiye Afrika ilişkilerinin, hedeflerinin çerçevesi çizildi. 2005'ten itibaren uyguladığı ekonomik, kültürel ve insani boyutlu politika ile Afrika'ya yeniden giriş yaptı (Karagül ve Arslan, 2013). Afrika ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmekte, Afrika Birliği ile stratejik ortaklık temelinde kurduğu işbirliğinin kurumsal altyapısını güçlendirmektedir.

3. 21. YÜZYILDA TÜRKİYE AFRIKA POLİTİKASININ ANA HATLARI

Türk dış ve güvenlik politikasını yönlendiren faktörleri anlamak, Türkiye-Afrika politikasını analiz edebilmek için gerekli ve önemlidir. Bu politikalar, 2002'de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma (AK) Partisi yönetiminin yeni dış ve güvenlik politikası kimliğiyle şekillendi (Sıradağ, 2018). Türkiye, 21. yüzyılda ekonomik ve ikili ilişkileri geliştirmek amacıyla birçok Türk-Afrika Zirvesi düzenledi. Türkiye'nin dış politikada aktif rol alması küreselleşme sürecine entegrasyonunun önemli bir göstergesi oldu. Türkiye'nin Afrika'daki faaliyetleri beş ana alanda yoğunlaştı: ekonomi, askerî, kalkınma ve insani iş birliği, kültür ve eğitim ve din. Bu beş konu alanı arasında ilk üç politika alanı diğerlerine göre daha stratejik görünmektedir ve bu durum Türkiye'yi kıtada benzersiz bir aktör haline getirmektedir (Parlar Dal ve Dipama, 2023). AK Parti'nin Türkiye'yi bölgesel güç ve küresel oyuncu yapma felsefesi, Türkiye'nin pazar portföyünü çeşitlendirmesinin önünü açmış [açtı] ve bu durum Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmesine neden oldu (Njuafac ve Katman, 2016). Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında Türkiye ve Afrika ekonomik-siyasi ilişkilerinde ortaklıkların daha stratejik bir düzeye taşınması gerekmektedir (Parlar Dal ve Dipama, 2023). Türkiye'nin Afrika politikası özellikle insani yardım, ticari ilişkiler, Afrikalı öğrencilere yönelik burs imkanları, Türk Hava Yolları uçuşları, dini diplomasi faaliyetleri gibi yumuşak güç unsurlarına

dayanmaktadır. Ancak son dönemde Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle ilişkilerinde barışı koruma alanındaki askeri iş birliği faaliyetleri ve girişimler önemli bir yer tutmaya başladı (Eyrice-Tepeciklioğlu, 2021).

Türkiye'nin Afrika politikaları arasında, oldukça aktif olan Gülen hareketine yönelik önlemler de yer almaktadır. Ancak bu durum, 2016 darbe girişiminin ardından Ankara'nın özellikle Güleni okulların kontrolünü ele geçirmeye çabalarıyla daha da belirgin oldu. Bu amaçla Türkiye, Afrika'da faaliyet gösteren ve önceki yönetim altında bulunan bu özel okulların yönetimini devralarak yeni bir kamu kurumu olan Türkiye Maarif Vakfı'nı kurdu (Chegraoui vd., 2023). Türkiye'nin kamu yayıncı kanalı TRT Afrika, kıtanın kültürünü, tarihini, sosyal yaşamını, siyasi gelişmelerini anlatmak için 2023 yılında yayın hayatına başladı (TRT Haber, 2023). Bu, oldukça önemli etkiler yaratacak bir stratejidir. Öte yandan, en büyük kültürel etki, Etiyopya'dan Senegal'e kadar birçok Afrika ülkesinde (hemen hemen tüm kıtada) büyük bir ilgi gören Türk pembe dizilerinden gelmektedir (Daras, 2023).

NATO üyesi olan Türkiye'nin hem ülke içinde hem de komşularıyla olan sınırlarında kırk yıldan fazla terörle mücadele deneyimi bulunmaktadır. Afrika ülkeleri, özel kuvvetlerinin askeri eğitimi ve insansız hava araçları da dahil olmak üzere askeri teçhizat gereksinimleri konusunda Türkiye'den her zamankinden daha fazla katkı istemektedir (Tavşan, 2022). 2020-2021 yılları arasında Türkiye'nin Afrika'daki en büyük on ticari ortağından beşi Kuzey Afrika'dan, diğer beşi ise ağırlıklı olarak bölgenin batı, doğu ve güney kesimlerinde yer alan Sahra Altı Afrika'dandır. Savunma ve askeri ilişkilerde, kıtadaki sömürgeci olmayan geçmişinden yararlanan Türkiye ticari ilişkilerini artırmaya başladı. Son dönemde Afrika'ya silah satışlarını yoğunlaştırdı ancak Türkiye'nin Afrika'ya silah satışları, Rusya, ABD, Çin ve Fransa'ya göre, en büyük silah ihracatçısı olan ülkelere çok daha azdır (Parlar Dal ve Dipama, 2023).

Afrika ile Avrupa arasındaki geleneksel ortaklıklar kıtada barış ve istikrarı sağlayamadığı için Afrika ülkelerinin uzun yıllardır karşılaştığı en büyük sorunlardan biri güvenlidir. Bu nedenle yeni tip bir güvenlik ilişkisi geliştirmek, Türkiye'yi savunma alanında deneyimli bir ülke olarak gören Afrika ülkeleri için stratejik bir hedef haline geldi. Türkiye, NATO'nun önemli bir üyesi olup, ülke içinde ve dışında terör örgütleriyle mücadele ederek stratejik kapasitesini artırmaktadır. Afrika ülkelerinin kendisini bu alanda güvenilir bir aktör olarak görmesi ve tecrübelerinden faydalanmak istemesi nedeniyle kendi savunma sanayii kapasitesini geliştirme yönünde önemli adımlar attı (Sıradağ, 2018).

4. AFRIKA'NIN GELİŞME ÖZELLİKLERİ ve COVID 19 SONRASI

COVID 19 salgını, değişen bir güç dengesiyle karakterize edilmektedir. Yükselen güçler siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında nüfuzlarını

artırmak için rekabet ederek değişen güç dinamiklerine katkıda bulunmaktadır. Afrika, bu tür stratejik çabaların yürütüldüğü kilit alanlardan biridir. Afrika kıtası Doğu Afrika ve Güney Afrika olarak farklı ayrımlara tabi tutulabilmektedir. Sadece bir bölge ve ülkeden oluşmayan bu geniş coğrafyanın her bir bölgesi ayrı özelliklere sahiptir. Kıtaya dayalı yapılan araştırmalardan derlenen kıtanın sürdürülebilir kalkınmasının önündeki engeller Şekil 1’de özetlendi. Kıta’nın tarihinin de bu durumun oluşmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bugün devam eden yıkıcı ve yıpratıcı etnik çatışmaların, terör sorununun tarihsel kökenleri olduğu söylenebilmektedir. Bunların yanı sıra sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmemesinin başlıca nedenleri şunlardır: kıtanın enerji altyapısının yetersiz ve kalitesiz olması; vasıflı işgücünün az olması; tarım sektörünün gelişmemiş olması; yıkıcı ve yıpratıcı sosyal, etnik karışıklıkların devam etmesi; ham madde sahibi ülkeler ile sanayileşen Afrika ülkeleri arasında sürdürülebilir iş birliklerinin geliştirilememesi kısa, orta ve uzun vadede ciddi zorluklar yaratmaktadır.

Sanayileşmiş ülkelerin Afrika’daki zengin doğal kaynaklara yine Afrikalıların ucuz iş gücüyle düşük maliyetle ulaşması, Afrikalıların kendi zenginliklerinden yeterince faydalanamamasının en büyük nedenidir. Kendi kaynağını işleyip satabilecek imkânın yaratıldığı takdirde Afrika kalkınmasının önündeki en büyük engellerden birini aşabilecektir. Bu nedenledir ki Türkiye, Afrika ülkeleriyle kazan kazan temelinde bir işbirliği kurmak isteyerek, hem ülkelerin kalkınmasına fayda sağlamak hem de kendine yeni pazarlar ve ekonomik ve siyasi partnerler yaratmak niyetindedir. Yüzyıllardır kendini sömüren ve günümüz koşullarında sömürmeye devam etmek isteyen Batılı ülkelerin aksine Türkiye’nin bu yaklaşımı Afrika ülkelerinden destek bulmaktadır.

Şekil 1. Afrika Kıtasının Hızlı Kalkınmasını Engellenen Faktörler

Güney Afrika 2000'li yıllarda ekonomik büyüme ve istihdam yaratmada hayal kırıklığı yaşadı. İşsizlik oranları dünyadaki en yüksek arasında yer almaktadır. Yüksek işsizlik Güney Afrika'nın son on yılda fazla büyüme ivmesi yaratamamasıyla yakından bağlantılıdır. Bu noktada Kıta'nın geleceği için uluslararası toplum daha fazla sorumluluk almalı, borçların yeniden yapılandırılması ve iklim finansmanı konusundaki taahhütlerini yerine getirmelidir. Afrika hükümetleri, kalkınma ortakları, özel sektör ve sivil toplum birlikte çalışmalıdır.

5. SOMALİ İLE İLİŞKİLER SAHRA ALTI AFRİKA İLE KÖPRÜ OLABİLİR Mİ?

Türkiye'nin Somali'deki girişimleri Afrika'da yürütmeye çalıştığı yumuşak ve sert güç yaklaşımının bir başarısı olarak görülmektedir. Somali, Türkiye'nin Doğu Afrika'ya ve daha geniş anlamda Sahra Altı Afrika'ya açılan kapısı olarak değerlendirilmektedir (Mukhtar, 2021). Uluslararası, bölgesel ve yerel düzeydeki bir dizi gelişme, her iki ülkeyi de ilişkilerini insani, kalkınma, kültürel ve ticari ilişkilerin ötesine genişletmeye teşvik etmektedir (Kökçam,

2023). Somali'deki stratejik çıkarlarını güvence altına almak isteyen Türkiye, Somali askerlerini eğitmek amacıyla askeri akademi kurdu ve sert güç politikasını da devreye soktu. Türkiye, 2012 yılından bu yana Somalili asker ve polise eğitim vermektedir. Somali için, ülkeyi Eş-Şebab militanlarının oluşturduğu tehditten korumak, kurtarmak ve sınır güvenliğini sağlamak, birbirini takip eden hükümetlerin en önemli öncelikleri arasında yer almaktadır. Türkiye, bölgesel bir güç sıfatıyla, stratejik önemini ortaya koymaya olanak tanıyarak Somali'de önemli bir oyuncu haline geldi ve uzun vadeli stratejik çıkarlarını güvence altına aldı.

Türkiye Somali ticaret hacmi 2019 yılı itibariyle 270 milyon ABD dolarına yaklaştı. Bu ticarete Türkiye lehine bir dengesizlik bulunmaktadır. Türkiye lehine olan ticaret, tahıl, demir çelik ve eczacılık ürünlerini kapsamaktadır. Somali'nin kalkınmasına faydası olabilecek ticaret ortaklığı için ihracat yapabileceği ürünleri geliştirmesi, insan kaynaklarına ve teknolojiye yatırım yapması gerekmektedir (Bare, 2021). Savaşın harap ettiği diğer birçok ülkede olduğu gibi Somali'de çarpık kentleşme, genellikle kamplarda toplanan yerinden edilmiş insanların göç etmesinden kaynaklanmaktadır (Bakonyi vd., 2019). Diğer taraftan enerjiye erişimdeki sorunlar, doğal kaynaklar üzerindeki rekabet, Somali'deki aşırı hava ve iklim koşulları nedeniyle daha da kötüleşen çatışmaların temel itici gücüdür. Uluslararası toplumun, krizler ve iklimle bağlantılı felaketler, terör ve göç gibi nedenlerle hızla artan savunmasız insanları destekleme biçimini şekillendiren bir dizi sonuç üretti. Örneğin Mayıs 2016'da Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından İstanbul'da düzenlenen Dünya İnsani Zirvesi, çatışmaları önlemek, sona erdirmek ve taraflar arasında köprü kurmak için siyasi irade ve liderliğe dayalı, ihtiyaçların azaltılmasına yönelik daha kararlı ve bilinçli çabalara doğru bir değişime işaret etti. İnsani yardım, kalkınma, insan hakları, barış ve güvenlik müdahaleleri konusundaki çabalar arasındaki ayrımı yapabilmek önemlidir (Thulstrup vd., 2020). Türkiye-Somali iş birliklerinin bu ayrımı netleştirme ve Somali'nin kalkınma hedefleriyle uyumlu şekilde geliştirme konusunda önem taşımaktadır.

Türkiye, Somali'de kapasite geliştirme yönündeki önemli hedeflerine ulaşırken, aynı zamanda bölgesel politikaları ve jeopolitik hassasiyetleri de yakından değerlendiriyor. Türkiye'nin Somali, Etiyopya ve Sudan'daki diplomatik açılımları, ülkeyi ABD, İngiltere ve Körfez ülkelerinin çıkar alanlarına soktu ve bu da stratejik karşılaşmalara ve çatışmalara yol açtı. Somali'deki Türk askeri üssü, halihazırda Amerikan, Fransız, Çin ve İngiliz askeri tesislerine ev sahipliği yapan jeopolitik açıdan stratejik Afrika Boynuzu ve Kızıldeniz bölgesine yeni bir gücün girişi olarak algılanıyordu. Sonuç olarak, son on yılda farklı Somali hükümetleri Türkiye ile diplomatik ilişkilerine ilişkin hem örtülü hem de açık baskılarla karşı karşıya (Kalmov, 2021). Özellikle insani yardımların ve ticaret anlaşmalarının askıya alınmasıyla sonuçlanabilen bu baskıların yok edilebilmesi, Somali'nin istikrarlı kalkınması ve bilinçli yatırım kararlarıyla mümkün olabilecektir.

6. GÜNEY AFRIKA TÜRKİYE İLİŞKİLERİ ORTAK KAYGILAR TİCARİ BAĞLARI KUVVETLENDİRİR Mİ?

Türkiye ve Güney Afrika, kendi bölgelerinde serbest rekabete dayalı büyük ekonomilere ve demokratik işleyen hükümetlere sahip iki önemli aktördür. Güney Afrika'nın apartheid sisteminden dolayı sekteye uğrayan ikili ilişkiler, 1980'li yılların sonlarına doğru hem Türkiye'de hem de Güney Afrika'daki özel sektörlerin arasındaki ticari bağlantılarla yeniden kuruldu. Bunu sağlayan en önemli iki faktör şunlardır: Türkiye'nin ihracata dayalı yeni ticaret politikasıyla taze pazarlara açılma stratejisinin teşvik edilerek dış ticaret politikasının oluşturulması ve Türkiye'nin büyük kentsel nüfus merkezlerinde, özellikle Ankara'da hüküm süren yoğun hava kirliliğiyle mücadele etmek için Güney Afrika'dan daha temiz kömüre acil talebin oluşması. İlişkinin tarihi henüz yeni olsa da şu ana kadar önemli adımlar atılmış durumdadır. Güney Afrika'da apartheid sisteminin çökmesine yol açan gelişmelere paralel olarak iki ülke, 7 Haziran 1991'de resmi ilişkiler kurulmasına karar verdi. 1989 yılında İstanbul'da açılan Güney Afrika Ticaret Ofisi, Başkonsolosluga dönüştürüldü ve Türkiye aynı yıl Johannesburg'da kendi Başkonsolosluğunu açtı (Aydın, 2003). Günümüzde yakın iş birliğinin önünde duran önemli bir siyasi sorun yoktur. Çalışmanın yönteminde farklı perspektiflerle Türkiye'nin Afrika açılımının, Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında nasıl devam edebileceğinin farklı sorulara cevap bulmaya çalışarak araştırılması yatmaktadır.

Bu bağlamda, farklı perspektiflerden Türkiye'nin Afrika açılımının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bugün Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'daki en önemli ticaret ortağı Güney Afrika'dır. Ortak kaygılar ve Güney Afrika'nın özellikle COVID 19 pandemisi öncesi dikkat çeken ekonomik gelişmesinin ilk incelemede olduğu gibi bir tarafın lehine kurulan ortaklıkları önlediği iddia edilmektedir (Ağır ve Yıldırım, 2015). Türkiye, Güney Afrika'ya, Afrika'daki son dönemdeki ilişkilerinde kıtanın kilit devleti olarak görürken, Güney Afrika, Türkiye'yi Orta Doğu'da önemli bir ilişki yolu olarak görmektedir. Afrika'da barışı koruma ve kalkınma ve İsrail-Filistin durumu siyaseti gibi sırasıyla Sahra Altı Afrika ve Orta Doğu'nun ilgili bölgelerine ilişkin bazı ortak kaygıları paylaşmaktadır. Türkiye, Güney Afrika'nın Müslüman nüfusuyla kültürel bağlarını sürdürmektedir. İki ülke siyasi çabalarda iş birliği yaparken, ilişkilerinde en çok ticaret ve yatırım öne çıkmaktadır (Bishku, 2019). 2023 yılında Türk şirketi Karpowership, birçok Batı Afrika ülkesine ve Güney Afrika'ya elektrik sağlamak amacıyla gemiye monteli enerji santralleri için anlaşmalar imzaladı. Bunlar kıyı açıklarına demir atmış ve doğrudan ulusal şebekeye bağlanarak gemi başına 30 MW ile 470 MW arasında güç sağlaması beklenmektedir (Daras, 2023).

BRICS ülkeleri, 2010 yılında Güney Afrika'nın da dahil olduğu, ekonomik gelişmeleriyle dikkat çeken gelişmiş altyapıya sahip, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekeabilen, ucuz emek ve buna bağlı olarak

düşük üretim maliyeti nedeniyle yüksek büyüme fırsatı yaratabilen ülkelerin oluşturduğu topluluktur. BRICS ülkelerinin makroekonomik göstergeleri Türkiye'nin de içinde bulunduğu T-BRICS grubu içerisinde betimleyici olarak 2015 yılında yapılan bir çalışmada karşılaştırılmıştır. Ciddi makroekonomik problemlerden en önemlileri olarak adlandırılan işsizlik ve enflasyon rakamları değerlendirildiğinde ise, Türkiye'nin yerinin iyi olmadığı fark edilmektedir. Türkiye Ar-Ge harcamalarına daha çok önem verdiğinde; yüksek tüketim oranlarını düşürmeye başladı, muhtemelen ithalatını da daraltabilecek, enerjiye bağımlılık problemini çözebildiği takdirde ise, bütün bunlar dış borçlanmayı ve cari işlemler açıklarını olumlu yönde etkileyebilecek ve hatta maliyetlerdeki azalmalardan kaynaklanan bir enflasyon düşmesine de katkı sağlayabileceği iddia edilmektedir (Ağır ve Yıldırım, 2015).

COVID 19 pandemisi ve ekonomik kriz sonrası Türkiye 2023 yılında makroekonomik problemler ve yüksek enflasyon ile boğuşmaktadır. 22-24 Ağustos 2023 tarihleri yapılan 15. BRICS Zirvesi'nde ilk kapsamlı genişleme sürecini yaşandı, üye sayısını 5'ten 11'e çıkıttı. Grubun küresel ekonomik durumu önemli ölçüde güçlendi. Petrol ve gaz üreten üç yeni üye (İran, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri) gruba stratejik ağırlık katmaktadır. Bloğun fosil yakıt yatakları ve üretiminin birleşimi bir OPEC etkisi yaratmakta ve üye ülkeler arasında açık petrol ve gaz işlerinin olanaklarını artırmaktadır. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin devasa egemen varlık fonları, 2015 yılında kurulan BRICS'in kalkınma bankasına milyarlarca dolar enjekte edebilmektedir. Bununla birlikte heterojen bir kulüp olan BRICS'in, henüz biçimsel bir örgütlenmesi bulunmamaktadır. BRICS'in genişlemesine rehberlik edecek yol haritası da henüz belirlenmiş değildir (Nuruzzaman, 2023).

Türkiye birçok yönden genişlemiş bir BRICS grubunun parçası olacak bir ülkedir. Erdoğan, 2018'de özel davetli olarak katıldığı BRICS zirvesinde Türkiye'nin de üyelikle ilgilendiğini belirtmişti (Euronews, 2023). İkinci yüzyılında bu alanda daha fazla çalışma olabilmektedir. Özellikle son 20 yıla bakılacak olursa, ABD merkezli sistemin ve yeni dünya düzeninin komplikasyonlarıyla mücadele eden Türkiye'nin içerisinde bulunduğu coğrafyada stratejik önemi de artmaktadır. Bu öneme değinen O'Neill, hem Rusya hem Ukrayna tarafından Türkiye'ye güvenilmesi, Türkiye'nin arabuluculuk rolü oynayabilen tek ülke olması açısından onun önemini artırmaktadır. Ayrıca, bunu başarabilen Türkiye gibi ülkelerin olması dünya düzeni açısından oldukça kritiktir (Kurtaran, 2023).

7. BATI AFRİKA'NIN YÜKSELEN DEĞERİ SENEGAL İLE GELİŞEN İŞ BİRLİĞİNİN TÜRKİYE'NİN İKİNCİ YÜZYILINA YANSIMASI NASIL OLABİLİR?

2000'li yıllarda Senegal-Türkiye arasındaki ilişkiler her alanda gelişti. Bugüne kadar karşılıklı olarak çok sayıda ikili ziyaret gerçekleşti. 1962

yılında Türkiye'nin Afrika'da açılan ilk büyükelçiliklerinden biri, Senegal'in başkenti Dakar'da faaliyete geçti. 2006'da Senegal'in Ankara'da büyükelçiliği açıldı ve karşılıklı temsil sağlanmış olup ilişkiler ivme kazandı (TRT Haber, 2022). Türkiye ile Senegal arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler yükselen bir seyir izlemektedir. İikili arasındaki ticaret hacmi 2021 yılında 540 milyon ABD doları, 2022 yılında ise 723 milyon ABD dolarıdır (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2023). Erdoğan, Senegal'in bölgesinde ekonomik bir merkez hâline gelebilecek potansiyel taşıdığını ve bölgedeki gücü itibarıyla Senegal'in Batı Afrika ülkelerine açılan bir ihracat kapısı olduğunu belirtmektedir. Türk müteahhitlik firmaları Yükselen Senegal Planı kapsamında son derece başarılı projelere imza attı, bu projelerin yerel istihdamı destekleyerek kalkınmaya ve altyapı imkânlarının gelişimine önemli katkıda bulundu. (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2022). Erdoğan, Senegal'e Çin ve Almanya ile aynı sıklıkta ziyaret gerçekleştirdi. Diplomatik ve iş adamları düzeyinde birçok Afrika gezisi düzenlenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında bu tür kurgulanan ilişkilerin ideolojik olmaktan öte, okunaklı pragmatik olması gerekmektedir. Türkiye'deki iş adamlarının Afrika pazarlarındaki mevcut ve gelecekteki varlıklarını nasıl kavramsallaştırdıkları analiz edilmeli, girişimcilerin hızlı bir şekilde zenginlik elde etmelerini veya uluslararası politikaya hâkim büyük bir Türkiye'nin doğuşuna inandıkları için de katılım sağlamalarının ötesinde altyapının yeniden tasarlanmasına yönelik alternatifler sunulması hem yatırım yapılan ülke için hem de Türkiye için oldukça önemlidir (Günel, 2022).

Gülen Hareketi'ni terör örgütü olarak sunan bir kampanyayla karşı karşıya kalan Afrikalı yetkililer, diplomatik ağırlıklarına ve ekonomik çıkarlarına bağlı olarak farklı tepkiler verdi. Gülen cemaatine ait yedi okulun olduğu Senegal, Afrika'daki ve daha genel anlamda dünyadaki Türk okullarının genel modeline karşılık gelmekteydi. Türkiye'nin diplomatik girişimlerinin başarısı kısmen Afrika ülkeleriyle ekonomik ortaklığından ve Türkiye'den dış yardım almalarından kaynaklanmaktadır. Senegal, bu çatışmanın yerel bağlamda yeniden icat edildiği dış bir ülkeye yeniden konuşlandırılmasına ilişkin iyi bir örnek olay çalışmasıdır. Senegal'de okulların toplumsal prestijine rağmen Senegalli yetkililerin okulların yarı kamuya açık bir Türk kuruluşu olan Maarif Vakfı'na devredilmesi yönündeki taleplerini kabul etmektedir. Bu durum, Türk hükümetinin yurtdışındaki erişimini genişletmek için nasıl çalıştığını gösteren önemli bir örnektir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında bu yönde yürüttüğü çalışmalara ağırlık vermesi beklenmektedir.

Sonuç

Şekil 2. Senegal, Türkiye, Güney Afrika Özelinde Türkiye Afrika İlişkileri Haritası

TÜRKİYE AFRIKA İLİŞKİLERİ

- Kıtaya yatırım yapacak olan Türk özel sektörü için teşvik ve yatırımlar sağlanmalıdır.
- Kalkınma ortağı ve insani dış politika yaklaşımına devam etmelidir.
- Siyasi, insani, askeri, ekonomi ve kültür ayaklarını kapsayan ikili, bölgesel, kıtasal ve küresel düzeyde Afrika politikası planlanmalıdır.

Senegal Türkiye

- Ekonomik ilişkilerde yaşanan immenin korunması gerekmektedir.
- Batı Afrika'da Senegal ile geliştirilen diyalogların Orta Afrika'ya kayması beklenmektedir.

Somali Türkiye

- Türkiye'nin sert güç (askeri) yatırımı için önemlidir.
- İnsani yardımların ve ticaret antlaşmalarının kesintiye uğramadandevam etmesi gerekmektedir.
- Türkiye vasıflı iş gücü ve teknoloji yatırımlarıyla ülkenin kalkınmasına öncül olmalıdır.

Güney Afrika Türkiye

- BRICS grubunun parçası olmak için önemlidir.
- Siyasi krizlerden etkilenmeden diyalogların sürdürülmesi gerekmektedir.
- Türk özel şirketlerinin yenilenebilir enerji yatırımları dikkat çekicidir.

Bu çalışma özelinde Sahra Altı Afrika'nın Doğu, Batı ve Güney'inden üç ayrı ülke seçildi. Bu üç ülkenin Türkiye'nin ikinci yüzyılında kıta ile olan ilişkilerinde önemli paya sahip olacağı düşünülmektedir. Sorulan sorularla farklı bakış açılarıyla, bu düşüncenin analizi yapıldı. Dünya genelinde COVID 19 salgını, değişen bir güç dengesiyle karakterize edilmektedir. Yükselen güçler siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında nüfuzlarını artırmak için rekabet ederek değişen güç dinamiklerine katkıda bulunmaktadır. Afrika, bu tür stratejik çabaların yürütüldüğü kilit alanlardan biridir. Şekil 2'de çalışmanın sonuçları yapılandırıldı, bir zihin haritalama yaklaşımı aracılığıyla tartışıldı. Tüm kıta geneline yayılacak siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel dış politikanın öncelikle ikili sonrasında bölgesel, kıtasal ve küresel düzeyde planlanması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında, siyasi krizlerden etkilenmeden, yapılan yatırımların ekonomik çıktılarının istikrarlı devam etmesi sağlanmalıdır. Bu üç ülkeyle yürütülen çok boyutlu ilişkilerin sadece ekonomi ve ticaret üzerinden tartışılması doğru olmayacaktır. Türkiye kamu diplomasi araçlarıyla çok ciddi eğitim ve insani yardım faaliyetleri yürütmektedir. Erdoğan döneminde Türkiye'nin Afrika politikasında, ilk olarak 2000'lerin başında daha sonra 2016 askeri darbe girişiminden bu yana önemli değişiklikler yaşandı. Değişiklikler, ulusal güvenliğe güçlü bir odaklanma, politika uygulamasında iddialı bir tarz ve daha stratejik ve tarihsel bağların olduğu noktalarda diyalogların artırılmasıyla devam etti. Afrika

politikası bu özelliklerden önceki dönemlerle karşılaştırıldığında hem değişimi hem de sürekliliğiyle ayrıştı. Recep Tayyip Erdoğan dönemiyle başlayan ve devam eden süreçte Türkiye-Afrika çabalarında ve/veya kapsamında hedef ve program değişiklikleri. 2016 askeri darbe girişi sonrası bunlara ek olarak ulusal güvenliğe verilen güçlü odaklanma ve Gülen Hareketi'nin Afrika'da yayılımına engel olma programları eklendi. Türkiye için bu durumun anlamı, daha iddialı araçların kullanılması ve işlem bazlı ilişkilerin tercih edilmesi demektir. Sonuç olarak Türkiye, Afrika ülkeleriyle kazan kazan temelinde bir iş birliği kurmak isteyerek, hem ülkelerin kalkınmasına fayda sağlamak hem de kendine yeni pazarlar ve ekonomik ve siyasi partnerler yaratmak niyetindedir. Afrika'da belirlenen hedeflere ulaşabilmek için dış politikasını, farklı konularda çeşitli devletlerle stratejik ittifaklar yoluyla takip etmeye devam edecektir. Türkiye'nin devlet olarak inşa ettiği bu yolu Türk özel sektörünün ne ölçüde kullanabildiği-kullanabileceğinin irdelenmesi gerekmektedir. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik kazanımlarının gelecekte daha büyük olması beklenmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Pınar Buket KILINÇ PALA: % 100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Pınar Buket KILINÇ PALA: 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Kaynakça

Ağır, H. ve Yıldırım, S. (2015). Türkiye ile BRICS ekonomilerinin makroekonomik performans karşılaştırması: Betimsel bir analiz. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 39-66.

Aydin, A. K. (2003). Turkey and South Africa: Towards the Second Decade. *Perceptions. Journal of International Affairs*, 8(1), 1-5.

- Bakonyi, J., Chonka, P. ve Stuvøy, K. (2019). War and city-making in Somalia: Property, power and disposable lives. *Political Geography*, 73, 82-91. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2019.05.009>
- Bare, U. A. A. (2021). Emerging trends in the trade relations between Turkey and Somalia. M. Köse (Ed.) *A Decade Transformed Revival of Turkey and Somalia's Multilayer Relations içinde* (s.124-148). Afrika Vakfı Yayınları.
- Bishku, M. B. (2019). Turkey and South Africa: A relationship of regional powers. *Contemporary Review of the Middle East*, 6(2), 154-171. <https://doi.org/10.1177/234779891983269>
- Chegraoui, K., Lyammouri, R. ve Skah, M. (2020). Emerging powers in Africa: Key drivers, differing interests, and future perspectives. Policy Center for the New South.
- Daras, M. (2023, 25 Mayıs). Why Turkey's election is being closely followed in Africa. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-africa-65671723>
- Euronews (2023, 23 Ağustos). BRICS ülkeleri kapılarını yeni üyelere açma konusunda anlaştı. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2023/08/23/brics-ulkeleri-kapilarini-yeni-uyelere-acma-konusunda-anlasti>
- Eyriçe-Tepeciklioğlu, E. (2021, Aralık 17). Experts Respond: Turkey-Africa Relations: An Increasing Partnership. 8 Ağustos 2023. <https://www.setav.org/en/experts-respond-turkey-africa-relations-an-increasing-partnership/> adresinden edinilmiştir.
- Günel, G. (2022). A diplomatic trip. *Environment and Planning D: Society and Space*, 40(6), 1009-1027. <https://doi.org/10.1177/02637758221133399>
- Kalmov A. D. (2021, Ekim 8). Turkey-Somalia Relations: A Decade of Substantial Strategic Cooperation. *Politics Today*. 3 Temmuz 2023 <https://politicstoday.org/turkey-somalia-strategic-cooperation/> adresinden edinilmiştir.
- Karagül, S., Arslan, İ. Türkiye'nin Afrika açılım politikası: Tarihsel arka plan, stratejik ortaklık ve geleceği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 9(35). 21-55.
- Kökçam S. (2023, 25 Ocak). Türkiye'nin desteği Somali'de dengeleri değiştirdi mi?. *TRT*. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turkiyenin-destegi-somalide-dengeleri-degistirdi-mi-740859.html>
- Kurtaran, G. (2023, 11 Mayıs). Ünlü İngiliz ekonomist O'Neill: Türkiye, genişleyen BRICS'in parçası olacak bir ülke. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/-unlu-ingiliz-ekonomist-o-neill-turkiye-genisleyen-brics-in-parcasi-olacak-bir-ulke/2894650>

- Mukhtar, I. (2021, Ağustos 11). Turkey's growing smart power in Somalia. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/opinion-turkey-s-growing-smart-power-in-somalia/2340384>
- Njuafac, T. A. ve Katman, F. (2016). Main Dynamics of Turkish-African Relations in the 21 st Century. *European researcher. Series A*, (11), 556-566. <https://doi.org/10.13187/er.2016.112.556>
- Nuruzzaman M. (2023, 28 Ağustos). An overhyped BRICS summit. *The National Interest*. <https://nationalinterest.org/feature/overhyped-brics-summit-206745>.
- Oğurlu, E. (2018). 1998-2018 arası dönemde Türkiye'nin Afrika deneyimi: fikirden eyleme bir dönüşüm. 54(2). 65 – 94.
- Orakci, S. (2022, Ocak 9). The rise of Turkey in Africa. *Aljazeera* <https://studies.aljazeera.net/en/analyses/rise-turkey-africa>
- Ozkan, M. (2011). Turkey's rising role in Africa, *Turkish Policy Quarterly*. 9 (4). 93-105.
- Parlar Dal, E. ve Dipama, S. (2023, Nisan 27). Assessing Turkey-Africa Engagements. *APRI*, <https://afripoli.org/assessing-turkey-africa-engagements>. adresinden edinilmiştir.
- Parlar Dal, E. (2013). Assessing Turkey's “Normative” Power in the Middle East and North Africa Region: New Dynamics and their Limitations. *Turkish Studies*, 14(4), 709-734. <https://doi.org/10.1080/14683849.2013.861113>
- Sıradağ, A. (2018). Turkey-Africa alliance: Evolving patterns in security relations. *African Security Review*. 27(3-4), 308–325. <https://doi.org/10.1080/10246029.2018.1550429>
- Türkiye-Senegal İlişkileri. *T. C. Dışişleri Bakanlığı*. 10 Ağustos 2023. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-senegal-siyasi-iliskileri.tr.mfa> adresinden edinilmiştir.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı (2022, 21 Şubat). Konumu ve bölgedeki gücü itibarıyla Senegal, Batı Afrika ülkelerine açılan bir ihracat kapısıdır. *T.C. Cumhurbaşkanlığı*. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/135735/-konumu-ve-bolgedeki-gucu-itibariyla-senegal-bati-afrika-ulkelerine-acilan-bir-ihracat-kapisidir->
- Tavşan, S. (2022, Şubat 26). Turkey in Africa pitches non-Chinese, non-Western model. 12 Ağustos 2023. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Turkey-in-Africa-pitches-non-Chinese-non-Western-model> adresinden edinilmiştir.
- Thulstrup, A. W., Habimana, D., Joshi, I. ve Oduori, S. M. (2020). Uncovering the challenges of domestic energy access in the context of weather and

climate extremes in Somalia. *Weather and Climate Extremes*, 27(100185), <https://doi.org/10.1016/j.wace.2018.09.002>

TRT Haber (2022, 21 Şubat). Türkiye-Senegal ilişkileri gelişiyor. *TRT* <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turkiye-senegal-iliskileri-gelisiyor-656722.html>

TRT (2023, 31 Mart). TRT Afrika yayın hayatına başladı. *TRT*. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/trt-afrika-yayin-hayatina-basladi-757509.html>

Uchegara, K. E. (2008). Continuity and change in Turkish foreign policy toward Africa *Gazi Akademik Bakış*. 2(3). 43-64.

Extended Abstract

In the 21st century, Africa's developing economic dynamics and strategic resources have intensified the interest of global actors in the continent. In the competition created by this situation, Türkiye is trying to benefit from investment opportunities, primarily with the public diplomacy and active diplomatic activities it developed in the 2000s. Given that Türkiye encounters challenges in establishing desired alliances within its immediate geographic vicinity, an essential question arises: "Can Türkiye's African diplomatic initiative pave the way for both the advancement of the African continent and its own progress during the second century of the Turkish Republic?" This study delves into the trends currently influencing Türkiye-Africa relations, with a particular focus on selected countries. Another significant objective of this study is to investigate whether Türkiye's African expansion contributes to the continent's prominence on the global stage and to analyze the capacity of other global actors in shaping the foreign policies forged with Africa. For this study, three different countries from East, West and South of Sub-Saharan Africa were selected. It is thought that these three countries will have an important share in Türkiye's relations with the continent in the second century. With the questions asked, this idea was analyzed from different perspectives. Rising powers are contributing to changing power dynamics by competing for influence in the political, economic, and security arenas. With its commercial investments and its contribution to the security of the continent, Türkiye has strengthened both its own economy and the economies of the countries it cooperates with. In this study, the effect of Türkiye's consistent foreign policy in Africa on itself and the continent in the second century will be discussed by using qualitative methods. Qualitative research will not only help capture the perception of Türkiye and its stakeholders on the identified problem, but also help clarify the context of addressing the problem from the perspective of each of the parties involved. Therefore, data triangulation method was used to take into account the problem posed in this study. To the question of whether Türkiye's African expansion would help the continent to come to the fore in the global arena, by

choosing a country with different characteristics and history from three different points of the continent, the common and different aspects of the cooperation developed by Türkiye with them were examined.

In this study, the possibilities, opportunities and challenges of the development of Türkiye-Africa relations in the second century of the Turkish Republic are discussed. In order to analyze Türkiye's African policy from more than one perspective in this study, three different countries with different historical and geographical characteristics were selected. Analyzing from the perspective of the countries, the next part of the study examines whether these countries see Türkiye as a trade partner that follows a balanced strategy with its own interests and cares about the needs of Africa. Africa is one of the key areas where such strategic efforts are being conducted. Results of the study are discussed through a structured mind mapping approach (Figure 2). Political, military, economic and cultural foreign policy, which will spread throughout the continent, should be planned at the bilateral, then regional, continental and global level. In the second century of the Türkiye it should be ensured that the economic outputs of the investments made continue without being affected by political crises. It would not be correct to discuss the multidimensional relations with these three countries. Türkiye carries out very serious education and humanitarian aid activities with public diplomacy tools. Under President Erdogan, Türkiye's African policy has undergone significant changes, first in the early 2000s and then since the 2016 military coup attempt. Changes continued with a strong focus on national security, an assertive style of policy implementation, and increased dialogue where more strategic and historical ties existed. Compared to previous periods, African policy differed from these features in both its change and its continuity. Target and program changes in Türkiye-Africa efforts and/or scope in the period starting with Erdogan and continuing. After the 2016 military coup attempt, a strong focus on national security and programs to prevent the spread of the Gülen Movement in Africa were added. As a result, foreign policy will continue to be followed through strategic alliances with various states on different issues in order to achieve the goals set in Africa. While Türkiye is gaining political points with its African partnership policy, a more comprehensive evaluation is required to transform this into economic and sphere of influence success to the extent it desires. It is an important question that needs to be examined to what extent the Turkish private sector can use this road that Türkiye has built as a state. Türkiye's political and economic gains are expected to be greater in the future.